

Klic TRIGLAVA

Leto IV.

7. maja 1951.

Stev. 68.

1. MAJ

Temelj moderne družbe je odnosno bi morala biti socialna pravičnost. Ako ni socialne pravičnosti, ni miru in tudi ne napredka. Ni miru v državi, kjer je del prebivalstva nezadovoljen s svojimi življenjskimi pogoji in ni miru v svetu, v katerem žive izkoriščeni valci in izkoriščani. Absolutne enakosti ni, ker je ne more biti in je ni niti tam, kjer naj bi po besedah propagande morala biti - v komunističnih državah. Vedno je nekdo zgoraj in vedno je nekdo spodaj; država ne more obstojati zgolj iz ministrov, vojska ne zgolj iz generalov, tovarne ne zgolj iz direktorjev. Človek ni človeku enak po sposobnosti. Zato je nujno neko razmerje, ki odreja vsakemu posamezniku svoje mesto. To razmerje more biti osnovano le na podlagi socialne pravičnosti, ki daje vsem in vsakemu enake možnosti in enake pravice ter nalaga vsem in vsakomur odgovarjajoče dolžnosti in odgovarjajočo odgovornost.

Predalgo bi bilo, ako bi se hoteli zadržati na vprašanju razmerja med posameznimi plastmi naroda, kastami in razredi v preteklosti. Zgodovina ima vse to popisano in virov je nešteto, da se s tem poznamo izza dobe suženjstva dalje. Ali je ta razvoj bil nagel ali počasen prepuščamo slehernemu posamezniku, da presodi v skladu z običnimi pogoji, ki so jih nudile ljudem posamezne dobe. Eno pa je gotovo: ničesar novega ni nastalo brez spremembe v mišljenju ljudi samih. V različnih dobah so vladala različna načela in različni pogledi na ureditev človeške družbe. Ti pogledi so se kristalizirali in nova načela so prosirala v srca ljudi. Poglavitno vlogo pri oblikovanju človekovega mišljenja in razmerja med ljudmi je igralo krščanstvo, ki je obsodilo izkoriščanje človeka po človeku in učilo ljubezni do bližnjega ter strpnost med ljudmi. Krščanstvo je dalo osnovo za razvoj politične demokracije, ki naj bi ljudem zagotovila po zakonu enake pravice in enake dolžnosti. Ako pravilno pojmuje mo krščanstvo, potem ne moremo zagovarjati borbe med razredi, marveč edino sodelovanje med njimi. Sodelovanje na osnovi poštenosti, iskrenosti, nesebičnosti in ljubezni. Sodelovanje prinaša sadove tam, kjer bi prezirljivost in nadutost mogla povzročiti težke posledice in ogroziti mir v podjetju, državi, med državami in po vsem svetu. Namesto sporazuma, ki je osnova napredka, bi izbruhnili nesporazumi, ki so tolikokrat v preteklosti in tudi sedanjosti vodili na barikade, do krvi, uničenja in splošne revščine za vse razrede.

"Daj cesarju, kar je cesarjevega", more dobiti pravi pomen šele, ko dobi svoj odmev v "cesar, daj človeku, kar je človeškega". Razmerje more biti pravilno le, kadar ima tudi obratno vrednost. Kot stroj ne more dati izdelka brez surovine, človek ne more nuditi nekaj brez ničesar. Daj stroju surovine in dal ti bo izdelke, daj človeku osnove za delo in bo delal.

Komunistična doktrina uspeva na podlagi slabega razmerja med razredi, med onimi, ki so "zgoraj" in onimi, ki so "spodaj". Ako uničimo one "zgoraj", bodo oni "spodaj" rešeni pritiska in izkoriščevanja, pravijo komunisti. Materializem boljše stoječih slojev povzroča materializem šibkejših. Brez uspešno je pridigovati poslušnost in spoštovanje postave, dokler ta postava ne velja za vse enako in dokler je postava zaradi postave in dokler materializem ni izbrisan iz srca onih, ki so "zgoraj", in ki postave krojijo. Materializem boljše stoječih slojev odn. posameznikov je prvi in glavni zaveznik komunizma. Kjer pa to ni slučaj tudi komunizem ne uspeva in med nadrejenimi in podrejenimi vladati harmonično sožitje.

Dali se ti sloji odn. ti posamezniki komunizma boje? Nedvomno. Če se ga niso nekdanje se ga pač boje danes, ko je zrasel v grozečo pošast. Ali morejo ti sloji računati na pomoč izven svojih lastnih vrst in na nasilno zatetje komunizma? Dogodki so pokazali, da ne, dokler ne pride do sporazuma in sodelovanja med razredi. Komunizem ne bomo spodbili na noben drug način. Potrebna je izprememba mišljenja in delovanja od spodaj navzgor in

od zgoraj navzdol. Krščanstvo je v nedavni preteklosti precej izgubilo na svoji moči, ker se njegovi zagovorniki čisto niso držali tega, kar so na ustnicah zagovarjali.

Sporazum med razredi je možen, samo lotiti se ga je treba. Čim bolj se bo ta sporazum širil, tem bolj bodo komunistična gesla izgubljala na svoji moči, kajti nihče ne bo želel dosege svojega cilja preko trupel, ako ga more doseči brez prelivanja krvi in razdejanja. Tudi možnost stavkanja se bo zmanjšala, kar bo v korist tako delavcem kot podjetnikom. Socialna pravičnost mora postati dejstvo, demokracija življenje. Kaj je prav in ne kdo ima prav mora biti osnova razgovorov in delovanja. Komunizem je ideologija, ki ima svoje korenine v materializmu. Uspešno borbo proti njemu more voditi zato edino ideologija, ki materializem zanika v besedah in dejanjih, a tako ideologijo imamo in je ni treba šele iskati. Krščanstvo. Treba je le po njej živeti in uspeh ne bo izostal. Kdor se brani prvi podati roko v spravo, bo svoj cilj zgrešil, pa naj gre tu za upravnika ali delavca. Duh sprave in sporazuma bo vodil do napredka, trma in nedostopnost bosta pahnili vse skupaj v komunistično peklo. Tretje poti ni.

== + ==

RAZGLEDI

V. Vilder: NA HRBET - ALI NA NOGE ?

Članek g.F.Erjavca "Ob desetletnici", objavljen pod Razgledi v 66.štev.Klica Triglava, je vzbudil precejšnje zanimanje. G.V.Vilder, predsednik Izvršnega odbora Samostojne demokratske stranke in član Jugoslovanskega narodnega odbora, je ob njem izrazil svoje nasprotovanje. Povabili smo ga, da napiše svoje mnenje, ki nakazuje drugo plat 27.marca, in to danes objavljamo.- UREDNIŠTVO.

==+

Vsi po vrsti hočemo modro in vsevedno razpravljati o sedanjih dogodkih in dajati še nasvete Trumanu, Stalinu, Churchillu, ali pa zahajamo v daljno preteklost in tekmujemo v znanju, kako so pred dvema ali več tisoč leti prišli v sedanja bivališča Slovenci, Hrvati in Srbi, očitvidno vsak pod svojo zastavo in z godbo, hočemo prerokovati tudi bodočnost - toda, glej, o dogodku, ki smo ga vsi več ali manj preživeli, o 27.marcu, so med nami globoke, osnovne razlike.

Dva datuma se borita za naše simpatije: 25.marc in 27.marc. Prvi: pametna kapitulacija, a drugi: nori puč.

Zares, potrebno se je vprašati:

Mar naj se divimo Leonidu, ki je s svojimi padel v soteski, ker so Perzijci že tako ali tako vdrli v Grčijo; mar naj se divimo Demostenu, ki je pravočasno ali zaman opozarjal Atence na imperialistične osnove Filipa Makedonskega; ali naj se divimo Dantonu, ki je junaško končal na morišču, a ne onemu Foucheu, ki je pametno preživel vse režime, ker je izdal i revolucijo i Napoleona; mar naj se divimo Jeanne d'Arc (Devici Orleanski), osemnajstletni kmečki deklici, ki je tako noro udarila po Angležih in končala na grmadi, a ne onemu Cauchonu, ki jo je tako pametno obtožil; mar naj se divimo narodni eksploziji (brez voditeljev), ki je zrušila osvraženo Bastiljo, čeprav v njej ni bilo nedolžnih žrtev...? Mar niso nori vsi oni, ki so se dali za velike ideje svobode razpeti, ubijati in mučiti, a pametni oni, ki so jih obtoževali, ubijali, ter oni, ki so mučiteljem služili? Mar ni bil nor Karadjordje, ki je s češnjevimi topovi dvignil vstajo proti veliki turski carevini in zato tudi plačal z glavo?

==+

Mirno, lagodno in sebično življenje ne piše zgodovine. Zgodovina se začne s tragedijo človeka, v borbi z realnostjo in nadmočjo.

Od primerov takih poedincev žive potem duhovno tudi ostali, skupine, narodi, človeštvo. Takšni vzori delajo ljudi ljudi.

==+

Omalovaževati in celo pljuvati na 27.marec pomeni omalovaževati in pluvati na ono, kar te je z eno potezo vrglo na svetovno pozornico.Pomeni gaziti po najlepših straneh zgodovine.

Sodelavci 27.marca? To niso zarotniki, ki so si med seboj obljubili, kujoč skozi me sece načrt, kako zrušiti eno in postaviti drugo vlado. Malokdaj v zgodovini so anonimne sile naroda skovale tako vstaje, kot je bila ta. Sodelavci odn. izvršitelji so samo uporabili tisto silo, ki jo je pripravila Cvetkovičeva vlada, da brani pred narodom 25.marec. V vojašnicah je bilo stanje pripravljenosti, pa so vstaje izvedli oni, ki so se ta krat nahajali na položajih: tako general, polkovnik, major, kapetan in prostak. Zato ni bilo potrebno krvoprelitje. Vsi so se pokoravali svoji vesti, svoji zapovedi.

Da se razumemo: 27.marc je trajal samo en edini dan. Vsa spontanost, ves idealizem, vsa lepota se je osredotočila v tem dnevu. In - končala se je tega dneva.

Katera je glavna karakteristika tedanjega naroda, v glavnem Srbov? Improvizacija, hrabrost. Ako mu to odredete, kaj ostane?

Po 27. marcu so se naravno pojavile v tisti strašni in brezizgledni situaciji vse vsakodnevne značilnosti: brezglavost v organizaciji, pomanjkanje državnškega vodstva in autoritete po desetih letih neodgovorne vladavine, diktature dinastije...

Prof. Slobodan Jovanović je rekel na svečanosti JNO 8. aprila v Londonu: "25. marca se je končala ena doba in 27. marca se je začela druga, ki se še ni zaključila." Začela se je tudi z demokratsko vlado, v kateri so bili zbrani vsi predstavniki Srbov, Hrvatov in Slovencev. Da ni bilo vojne, bi to moglo pomeniti novo dobo.

Niti vojna nemškega imperializma, kakor ne okupacija sovjetskega imperializma, ni niti plod niti delo male Jugoslavije. Ona je samo ena izmed žrtev.

In če je žrtev, kot toliko drugih, potem je v zgodovini samo eno vprašanje: ali je žrtev pokorno in mirno šla v klavnico, ali pa se je svojemu krvniku zoprtavila...

"... Jugoslovani so 25. marca 1941 legli na hrbet, Srbi so se 27. marca 1941 dvignili na noge," čitam v članku Adama Pribičevića, ki ga je g. D. Ovetković nepoblaščen objavil v svoji brošuri in s tem odgovoril na svoje vprašanje "Resnica o 25. in 27. marcu".

Gotovo je sedaj že to:

Dolgo za nami se bodo spominjali in slavili 27. marc, medtem ko bo Ovetkovićevo ime vezano nanj le v toliko, vkolikor je bil na ta dan odstranjen z oblasti in aretiran.

J A V N O M N E N J E

"Ob desetletnici". - "Z velikim veseljem prebiram Vaš drugače pameten in demokratski čašopis. Že večkrat se vam hotel kaj napisati - besede pohvale - pa je vedno kaj vmes prišlo. Ko pa sem prejel 66. št. KT si nisem mogel kaj, da ne bi sedel in vam pisal. Izredno neprijetno me je dirnil članek OB DESETLETNICI. Ko je izbruhnil puč sem bil še mlad, toda - ne da bi me kdorkoli plačal - puč se mi je zdel to, kar piscu članka ne ugaja: ju naška čeprav usodna odločitev jugoslovanov = skih narodov, izraz volje obdržati svobodo, ki nam je bila bolj ali manj "podeljena" pred 25 leti in točna zavest, da bo za to treba žrtev. Če pomislim nazaj na vse žrtve, se zgrozim, a vendar bi dal svoj glas za zopetni puč, če bi o tem lahko glasovali. Verjamem, da piščevi podatki držijo. Pristavil bi le eno: cele dni predno je princ Pavel podpisal pakt, so bile v LJUBLJANI demonstracije, ki so jih organizirali mladi antitalitarci. Seton Watson in Donovan pa nista danes nobena merodajna činitelja več, kot vsakdo ve. Dejstvo je - ki sem ga v svojih stikih z zavezniškimi oficirji in dostojanstveniki znova in znova ugotavljal - da ima Jugoslavija, pa čeprav Titova, še vedno velik renome ravno radi puča 1941. Da so se l. 1940 posluževali "faktorjev" odpora tudi razni zapadni agenti, je razumljivo. Ali bi pisec članka mogel n. pr. zameriti danes sovjetskemu državljanu, ki sodeluje z zapadnimi "agenci". Jaz ne morem, ravno tako pa tudi ne Jugoslovanom iz leta 1940, ki so - radi pro-Hitlerjeve vlade morali iskati tajnih poti do zaveznikov in prijateljev.

M. K., Trst.

stopi to zatiranje državne meje, tedaj se Združeni narodi zganejo - navadno prepozno. Vojna je že tu. Položaj je še bolj perfiden, če ima Sovjetija svojo peto kolono. In pred tem dejstvom stoji danes nesovjetski svet. Ali pa vzemite slučaj Malanove rasne politike v Južni Afriki... In vendar je tako ne moralna, zločinska! Sicer pa: demokracija, Zapad, je rodil marksizem in moralna beda demokracije je privedla do komunizma. Katera država ima danes tako čiste roke in čiste ideje, da bi okoli sebe mogla združiti svobodoljubne ljudi sveta? To se ne doseže s podpiranjem skorumpirane in asocialne klike Čangkajška in Syngam Reea, niti ne z ognjem in mečem na Malaji, pa tudi ne s favoriziranjem reakcionarnega Bao Daia kot ne z zaviranjem želja afriških narodov po samostojnosti in samoupravi." J. H.

"Morda vas bo zanimalo mišljenje, ki ga v zadnjem času često slišim pri posameznih Britancih. Namreč nekateri tolmačijo prija teljstvo s Titom takole: "Mi nismo proti komunizmu, ker je komunizem dovoljen v Britaniji in zato tudi nismo proti Titovemu režimu v Jugoslaviji, ki je komunistični. Smo pa proti sovjetskemu imperializmu, zato pomagamo Titu, ker se je temu hrabro zoprtavil. Na Koreji se ne borimo proti komunizmu, niti na Malaji, niti kje drugje, marveč proti sovjetskemu imperializmu." To mišljenje se mi zdi zelo zanimivo. Verjetno je, da se je razširilo tudi v USA. To seveda pojasnjuje pomoč Titu, kar pa nima nobene koristi za britansko KP, ki jo smatrajo za orodje sovjetskega imperializma..." V. A.

Nekaj pisem v zvezi z uvodnikom št. 67. "Nacionalnost - problem sedanosti." :

"Tragiko odnošajev v svetu vidim v dejstvu, da se Združeni narodi, kot zametek svetovne vlade, po svojih statutih ne smejo vmešavati v notranje zadeve posameznih narodov. Dokler Sovjetija gnjavi svoje državljanke, je vse prav. Nihče niti ne pisne! Ko pre

"Ko sem prebral uvodnik v 67. številki KT sem se ob omembi časnikarja Pearsona spomnil po dobnega članka, ki ste ga v prevodu objavili v 58. številki KT. Bil je to članek uglednega angleškega pisca Muggeridgea, ki je precej razložil okoliščine, ki danes silijo Zapad, da podpira Tita."

T. K.

RAZGLEDIF. B.: OB FINŽGARJEVI OSEMDESETLETNICI

Pred nekaj tedni je praznoval svojo osemdesetletnico pisatelj Frano S. Finžgar. Njegovo ime pozna med Slovenci pač vsak otrok in mi vsi smo se navduševali ob njegovem Pod svobodnim soncem, Divjem lovcu, Stricih itd. Nobenega dvoma ni - Finžgar spada med vrhove slovenske moderne literature, kakor Župančič.

Toda ravno ti dve imeni nam, bolj nego vsa dolgovezna teoretična razpravljanja, naj nazornejše dokazujeta, kako relativna je fraza, da so pisatelji in umetniki "vodniki" na rodu, nekake bakle, ki hodijo pred njim in mu kažejo pota. Da, tudi taki so in imeli smo jih tudi pri nas, n. pr. Prešeren, Levstik, Cankar. Toda literarna zgodovina nam na drugi strani kaže tudi celo vrsto največjih umetnikov peresa, ki so bili pa, recimo, politično naravnost reakcionarji, n. pr. Dostojevski. Tudi med Slovenci jih ne manjka, n. pr. Tavčar. In drugi n. pr. neverjetni naivneži, n. pr. Gregorčič. Ne, ne, literarni zgodovinarji naj kar prenehajo s frazarjenjem o pesnikih in pisateljih kot nekakih prerokih narodov. Sedanja zvezda na slovenskem komunističnem nebu, Fr. Bevč, ki je tudi nedavno praznoval nek svoj jubilej, je veljal n. pr. 20 let za enega najvidnejših naših "katoliških" pisateljev, a kdor je poznal le malo njegovo zasebno življenje, se je pač moral le nasmihati - "katoliški morali", kakršno je kazal ta "vodnik". In Župančič? Ta veliki poet je bil pač zelo, zelo majhen junak in še manjši vodnik. Poznejši republikanec in revolucionar - se veda šele, ko je začelo to donášati visoka odlikovanja in prav mastne nagrade, ni upal n. pr. 1918. podpisati niti protesta proti tedanjemu ljubljanskemu županu dr. Tavčarju, ker je ta ob Cankarjevi smrti odklonil izobesiti črne zastave, l. 1921. si ni upal navzlic dr. Prijateljevim napornim dokazovanjem podpisati tako zmerne avtonomistične izjave slovenskih kulturnih delavcev, pozneje je prostituiral svojo muzo s pesmimi kralju Aleksandru in Petročku, bil je previdno vedno "na liniji" režima za časa diktature kralja Aleksandra, pod Graziolijem za časa italijanske okupacije - in za vsak primer - že tedaj tu di, čeprav za enkrat seveda še strogo anonimno, tudi "na liniji" OF ter je zaključil svojo pot narodnega "preroka" s propagandnimi pesmimi za komunistična "ljudska posojila" in za Titove rojstne dneve.

Finžgarjevo "narodno preroštvo" je pa čisto drugega kova nego Župančičevo. Finžgar ni bil nikoli oportunistični strahopetec in časih celo lizun, kakor Župančič, pač pa vse svoje življenje - konfuzni švadroner. Že rajniki dr. J. E. Krek se je še pred prvo svetovno vojno izrazil o njem, da je politična "šema". Ob začetku prve svetovne vojne je bil med onimi redkimi kulturnimi delavci, ki jih ni bilo sram podpisati vloge, naj se premože nje Slovenske Matice, ki jo je bila avstrijska oblast tedaj razpustila, izroči Leonovi družbi, kar ga pa seveda ni prav nič motilo, da bi ne bil komaj dve leti za tem med najglasnejšimi propagatorji majske deklaracije. L. 1931. je prišel general P. Živković v Ljubljano uradno vabiti slovenski katoliški tabor, da bi se priključil njegovemu diktatorskemu režimu. Ob priliki velike večerje, ki jo je tedaj priredil v veliki dvorani hotela Union, so vsi govorniki po vrsti odklonili to vabilo in pogumno povdarjali slovensko stališče in zahteve, zlasti župan N. Novak, edini Finžgar je govoril tak dvoumen in konfuzen govor, da so se vsi spogledovali in zgražali celo kmečki župani. V pozni jeseni l. 1941., ko se je začel v Sloveniji prvi rdeči teror, je na številnih sestankih jasno in glasno odklanjal komunistično "osvobojenje", a ko je komunizem l. 1945. do pasu gazil po slovenski krvi, ni bilo menda niti enega sprejema, odbora in komunistične slovensko-sovjetske manifestacije, kjer ne bi manjkal tudi Finžgar. On velja v naši slovenski moder- ni literaturi za najmočnejšega poeta naše patriarhalne kmečke samobitnosti, a ga to prav nič ne moti, da ne bi ob zatonu svoje tako pestre življenske poti z vso svojo avtorite- to moralno podpiral tiste izrazito neslovenske ideje, ki hiti likvidirat ne samo nekda- njo poezijo našega kmeta, temveč tudi kmeta samega in ga spreminjat v sužnja komunistič- ne države.

Samo to se mi je zdelo umestno povdariti ob tem Finžgarjevem jubileju, ko ga komu- nisti obsipajo s priznanji in mu obešajo na prsi svoja najvišja odlikovanja. Da, so med pesniki in pisatelji tudi "vodniki in preroki", kakor v vsakem poklicu, a prav nič manj ni tudi oportunistov, zmedencev in pustolovcev itd., kakor v vsakem drugem stanu. Lite- ratje so bolj odraz sodobnega življenja z vsemi njegovimi cilji in upi in tudi z vso du- hovno zmedenostjo, neuravnovešenostjo in pokvarjenostjo svoje dobe kot pa "vodniki in preroki". Dokaz za to trditev nam je poleg Finžgarja n. pr. tudi predvojni katoliški li- terarni arbiter France Koblar, ki je tudi nedavno praznoval svoj jubilej, menda šestde- setletnico.

KLIC TRIGLAVA IZHAJA DVAKRAT MESEČNO - prvi in tretji ponedeljek. Letna naročnina znaša 24/- odn. 6/- četrtletno. Dostavljamo v vse dosegljive države. Naročnina za inozemstvo je ista s posebnim doplačilom za letalsko dostavo. Vse informacije nudi Uprava Klica Tri- glava, 53, Bucks Hill, Chapelend, Nr. Nuneaton, Warwickshire, England. - ŠIRITE K.T.!

S T A R D U H I N S U H K R U H
(Poročilo dopisnika iz Nemčije)

Cene se sicer dvigajo po vsem svetu, a v Nemčiji je stvar podvržena še večjemu nihanju, ker živimo domala od milosti USA. Poleg tega teže Nemci k gospostvu, čeprav polovica od njih ne more kupiti niti suhega kruha. Vsi upokojenci žive zgolj ob krompirju, ker za kruh ni dovolj cvenka, saj stane hlebec kruha 90 Pfeningov. Nemci-begunci žive v nepopisni bedi in tiče po nešteti taboriščih, raztresenih po deželi. Denar je na hitro izgubil veljavo. Še večjih težav pričakujem v naslednjih mesecih. Vse živi že na dolgo-ve.

Verjetno se bo nemška notranja politika premaknila v smeri socializacije. Ljudje nujno dolže Adenauerjevo vlado in njeno politiko svobodnega gospodarstva za sedanje težko stanje. Zato mislim, da bo dr. Schumacher, vodja socialistične stranke, novi mož, čeprav dvomim, da bi on mogel odstraniti težave. Na kratko rečeno je takole: velika večina Nemcev štediti ne more, ker živi iz roke v usta. Oni mali del pa, ki bi lahko štedil, živi po načelu: poženimo vse po grlu, saj ne vemo, kako dolgo bo še šlo. Vsi jočejo po Adolfu, češ kako je takrat dobro bilo. Seveda je bilo, Nemci so ropali po vsej Evropi in pošiljali domov. Krznene plašče so se Nemke takrat sramovale nositi, ker ga je imela "vsaka služkinja". Jasno.

Kdor misli, da je Nemčija prebolela hitlerizem, se krvavo moti. Šolski otroci proslavljajo zopet tajno 20. april, Hitlerjev rojstni dan. - Tukaj je sedaj razstava o "nemški domovini na vzhodu" ("Die Deutsche Heimat im Osten"). Gorostasne karte in zemljevidi! "Kulturni vplivi" Nemcev segajo vse do Kijeva. Vsak razume lahko to po svoje. Le za kaj ne do Stalingrada? Tolmačil sem si to "kulturno delovanje" na vzhodu z masovnimi pokolji Židov, cigánov in Slovanov vsake vrste.

Potem pa se še nekateri zavzemajo za pojedine gospode, ki še sede v zaporih pri Amerikancih - za gospode, ki se sami priznali (bili so poveljniki specialnih trup), da pa-da na njih odgovornost za smrt 90.000 ljudi!

Seveda. Nemci so danes Zapadu mnogo važnejši nego vsi ostali, zlasti mi begunci. DP so zopet ono, kar so bili takrat, ko so jih Nemci za časa vojne vlačili na delo. Upravo taborišč so prevzeli Nemci, večina bivši "naciji"; v IRO najdeš povsod Nemce. - Zelo neprijetno je danes v Nemčiji.

K R E P K E B E S E D E

O Nemčiji in nacistih je povedal koncem marca par krepkih besed Sir H. Shawcross, se danji minister za delo in tedaj pravosodni minister, ki je bil glavni britanski tožilec na nuremberškem procesu. Izrazil je svoje osebno mnenje, da bi zdaj, ko se Nemčija vrača v mednarodno življenje, ne bilo nič bolj napačnega kakor pobeliti naciste. "Morda so nekateri v Nemčiji, ki bi hoteli postaviti izpustitev vojnih zločincev kot ceno za nemško sodelovanje." Temu se ne smejo ukloniti, ker bi sicer le dajali poguma, da oživeka li nemškega nacionalizma in militarizma, za katere so upali, da so za vedno uničene. "Dejstvo, da so tudi komunisti zagrešili črne zločine, ne napravlja nemških zločincev za do-brotnike cloveštva." Komunistem nas ne sme pripraviti do tega, da bi imeli vsakogar za prijatelja zakona, reda in demokracije, če je bil ob svojem času sovražnik komunizma.

V O J A K I N P O L I T I K A

Kot da se je porušila gora, je odmevalo po svetu, ko je predsednik Truman odstavil generala MacArthurja. V Združenih državah je plamen notranjih strankarskih nasprotij do bil novega goriva in "velika debata" je zabučala z novo močjo. Vzhodni rdeči svet se na slaja ob razpravljanih, katera se diktatorjem vedno zde slabost demokracij. Ostali zapadni svet pa z zanimanjem spremlja razvoj v Ameriki, ker utegne določiti smer bodoče ameriške zunanje politike.

Ni naša stvar, da bi razsojali v sporu, ki je zadeva USA. Tam bodo o njem dovolj govorili. Vsekakor pa si je zanimivo ogledati prizadeta načela.

Jedro znane zgodbe je sledeče: General MacArthur je spravljal v zadrego Trumanovo vlado z glasnimi izjavami, ki se niso strinjale z uradno ameriško politiko. Po odslovitvi je v govoru pred Kongresom povzel svoje mnenje, da je treba poostriiti gospodarsko blokado Kitajske, z mornarico blokirati kitajsko obalo, dovoliti polete nad obalnimi predeli in Mandžurijo ter omogočiti nacionalističnim Kitajcem na Formozi operacije proti komunistom. To je po njegovem in po mnenju republikancev edini način, da Zpad uspešno konča vojno na Koreji. Po mnenju Trumana in njegove vlade pa bi taka politika le razpihala krajevni spopad na Koreji v splošen požar v Aziji. Tega mnenja je med drugimi tudi angleška vlada.

Kot rečemo, o tej politiki dovolj razpravljajo v Združenih državah, kjer se jih ne posredno tiče in kjer je to domača zadeva. Kdorkoli ima prav, dejstvo ostane, da se je

generalovo mišljenje ostro razlikovalo od mišljenja njegove vlade. Ameriški predsednik je vrhovni poveljnik ameriških sil. Vojska je podrejena vladi. Kajti le vlada odgovarja parlamentu in na ta način narodu. Tako je in edino tako je mogoče v demokratični državi. Sicer bi bila kratka pot do vojaške samovolje in diktature. Če se general očitno ne striinja z ukazi nadrejenih, ne more vršiti svojih dolžnosti. Kot je rekel ob tej priliki gen. Eisenhower, da mora mož, ki nosi uniformo, upoštevati omejitve, ki so zvnjo v zvezi.

Seveda se ustavimo ob pomisleku, kaj naj bi general napravil, ko se mu je zdelo, da vlada nima prav. Kdo je zares imel prav, bo pokazal čas. Niti malo pa se ne spremeni dejstvo, da mora poslušati vlado, dokler poveljuje. Na izbero mu je ostalo, da odstopi in glasno razvpije vladne napake ter doseže spremembo. Izbral si je drugo pot - morda bolj dramatično, a končno prav tako.

Pet let je gen. MacArthur učil Japonce demokracije. A dobro je pripomnil nek Japonec, da je najboljši pouk v demokraciji, kar so jih dale Združene države, prav odpoklic gen. MacArthurja. Očitno so pokazale, da je vojska podrejena ljudski oblasti.

POTREBNO JE POJASNILO

V "Sloveniji", glasilu Slovenske katoliške skupnosti, je v uvodniku "Ob robu" (št. 4.) neki g. Kakota poučeval Slovence, da "samo tisti, ki se prišteva k našemu krogu, ima pravičo kritike in predlogov, v kolikor se tičejo naše skupnosti".

Želeli bi pojasniti g. Kakota, katero skupnost je pri tem mislil, kateri krog je imel v mislih in kako si on zamišlja sestavo Slovenske katoliške skupnosti, v čije listu je svoj članek priobčil.

Prepričani smo, da bo takšno pojasnilo pripomoglo do večje jasnosti in modrejših odnošajev med slovenskimi katoličani.

SOCIALNI SKLAD 29. OKTOBRA

+ SERGEJ RUMJANCOV

Graz, 7. aprila. - Pred kratkim ste nas ponovno prijetno presenetili, ko ste nam poslali zavitke, za katere se Vam iskreno zahvaljujemo.

Vaša neumorna delavnost in nesebično izkazovanje pomoči nam je dokaz velikega in plemenitega poslanstva, ki ga vrše slovenski dobrotniki v Angliji med preostalimi begunci po Evropi.

Z izrazi globokega spoštovanja in hvaležnosti Vas prisrčno pozdravljajo iz Graza

Kimovec Franc
Sustersič Stanko
Povše Lojze

Gospod Mihael Pešec iz Bedforda je pod okriljem Socialnega Sklada 29. oktobra poslal zelo revni družini v Avstrijo paket v vrednosti £ 5.10.0.

Gospa S.S. iz Brazilije se je obvezala, da bo pod okriljem Soc. Sklada pošiljala vsak mesec paket s hrano na pljučih bolnemu Slovincu v Nemčijo ali Avstrijo.

Slovenski novinarji v Britaniji pa so iz pošiljke, ki so jo prejeli iz USA, odstopili Skladu 11 mesnih konzerv.

Poročilo Sklada za april izide v prihodnji številki Klica Triglava.

Darove in prispevke za Sklad pošiljajte na upravo KT, 53, Bucks Hill, Chapelend, Nr. Nuneaton, Warwickshire, England, ali direktno na upravnico Sklada:

gđc. Vida Zabavnik,
29, Tunis Road,
London, W.12.

Vsem darovalcem iskrena hvála!

Trst, koncem aprila. - Naš dopisnik poroča: 19. aprila se je vršila žalna svečanost (panahida) za Sergejem Rumjancovom, ki ga je bolgarska fašistična policija živega sežgala leta 1925. Spominski govor je držal g. Mitev Angel, član vodstva sekcije Bolg. Nar. Odbora za Svobodno Tržaško Ozemlje.

Ko je bil Petkov Petko, namestnik Stambolijskega in brat Nikole Petkova, ubit na sofijekih ulicah, je Rumjancov spesnil svojo najlepšo in najveličastnejšo pesem "Grmiš, žigosvaš" ("Grmiš, napanjaš"), zaradi katere se je moral v bodoče skrivati pri kmetih na deželi. Toda policija ga je ujele in vkovanega v verige prepeljala v Sofijo. Po neuspešnem razliševanju ga je vrgla živega v peč.

Svečanosti so prisostvovali vsi člani B.N.K.-sekcija Trst, navedeni z Grigorov Vucem, bolgarski emigranti in predstavniki Hrvatov ter Rusov.

TITO V ATLANTSKI ZVEZI

Po poročilu "Ameriške Domovine" posnemamo, da Tito sklepil v decembru lanskega leta tajni dogovor v Bruslju, Belgija, po katerem je Jugoslavija pristala na sodelovanje s članicami Atlantske zveze v Sredo zemljo v slučaju vojne.

Kakor je poznano, je Titova vlada uradno zaprosila zapadne sile za pomoč v orožju.

Oproščamo se vsem naročnikom, ki so zaradi tehničnih zaprek prejeli 67. št. brez glave.

Anketa KLICA TRIGLAVA (II)FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA

Uredništvo Klica Triglava nadaljuje z odgovori, ki so jih na njegovo vprašanje podali begunci, ki so nedavno pribežali iz domovine, kakor tudi ljudje, ki še danes žive doma. Zaslišani prihajajo iz najrazličnejših krajev in pripadajo najrazličnejšim poklicem. Med njimi so tudi trije člani Komunistične partije. Imen iz razumljivih razlogov ne moremo objaviti. Begunci so podali svoje odgovore, čim so prišli na varna tla, tako, da razporeženje emigracije še ni moglo vplivati na njih mišljenje. Starost zaslišanih se giblje med 23 in 40 leti. Vključeni so tudi Srbi, Hrvati in Makedonci.

=== + ===

VPRAŠANJE: Ali obstoja prepričanje, da je federacija dobra in primerna institucija kljub potenciranemu stvarnemu centralizmu, ki bi mogel zmanjšati vero, zaupanje v federacijo? Ali mislite, da je možna Jugoslavija, ne da je brezpogojno vezana na idejo o enem jugoslovanskem narodu?

ODGOVOR: Splošno mišljenje je, da je federacija kot institucija primerna in dobra. Toda današnja federativna Jugoslavija je samo fikcija. Današnji diktirani centralizem je v praksi tak kot je bil predvojni. Obstoj Jugoslavije nikakor ni vezan na idejo o enotnem jugoslovanskem narodu. Prednje mišljenje izraža večina odgovorov. Zanimivi pa so še dodatni komentarji posameznikov:

Nek komunist pravi takole: "Federacijo sprejemajo ljudje kot gotovo dejstvo, ki ni na velikega ali nobenega vpliva na njihovo življenje. Tudi zmanjšani centralizem ali celo njegova odprava, ne bi bil zdrav za tako male narodnostne skupine kot so jugoslovanske. Jugoslavija je ne samo možna kot federacija (brez vsiljenega vsejugoslovanskega nacionalnega pokreta, ki je bil v praksi bolj razširjeni srbizem), marveč je treba to stvar prepustiti normalnemu razvoju; ki pa je mogoč, vendar-le vezan na zelo dolgo dobo. Jugoslavija kot federacija je zdrava misel, ki daje vse možnosti nacionalne svobode in strpnosti ter obenem omogoča večjo gospodarsko celoto, ki se precej spopolnjuje."

Drug komunist pa odgovarja: "O federaciji ni med Slovenci niti govora, ker so vsi prepričani, da je federacija samo na papirju in prav za prav Slovincem tuja, ker se še vedno govori samo o Srbih, Hrvatih in Slovincih, medtem ko sploh ni govora o drugih narodnostih in smatrajo Makedonijo za sestavni del Srbije, istotako tudi Črno goro, Bosno pa delijo na srbsko in hrvatsko."

In tretji dodaja: "Jugoslavija z idejo o enem jugoslovanskem narodu je nemogoča. Morda bi se Slovenci kdaj na zunanji podredili temu fašističnemu načelu, na znotraj pa ni koli. Logično pa je brez diskusije, kaj bi na to rekli Hrvatje."

V nasprotju z gornjim mnenjem beležimo sledečo izjavo: "V splošnem je Jugoslavija nezaželjena, najsi bo federalna ali centralistična. To pa ne samo zaradi višje kulturne ravni Slovencev, ampak tudi iz ekonomskega stališča. Z ozirom na zaostalost ostalih delov Jugoslavije je nujno, da ostale republike Slovenijo izkoriščajo. To izkoriščanje je danes dosti večje, kot je bilo v prejšnji Jugoslaviji. Saj je vsem znano, da mora sleherni državni uradnik brezpogojno sprejeti službo kjerkoli v državi in proti premestitvi ni pritožbe. Vsakdo, ki konča študij, skoraj lahko pričakuje, da ga pošljejo ali v Srbijo, Makedonijo ali kam drugam. V Sloveniji ostanejo le oni, ki imajo z ozirom na politično zavednost posebne privilegije. Pa ne samo to. Tudi blago, ki ga izdelujejo slovenske tovarne, gre po večini v ostale republike ali v inozemstvo, devize pa zopet črpajo ostali. Ali če pogledamo "prostovoljno delo". Ali niso bili primorani slovenski študentje, da so šli delat na Brčko-Banovići, Šamac-Sarajevo, avtostrada Zagreb-Beograd? Saj se celo kaznjenci v slovenskih zaporih pošiljajo delat v ostale republike. Vsled tega ima Tito po vsej verjetnosti več pristašev drugod kot pa v Sloveniji, kar je bilo tudi razvidno iz rezultata zadnjih volitev. Seveda te volitve ne pomenijo nič, ker so nesvobodne in rezultati taki kot so si jih zamislili komunistični funkcionarji, vendar kažejo večji odstotek nasprotnikov v Sloveniji kot kjerkoli drugje."

VPRAŠANJE: Ali je praksa, razporeženje prebivalstva dokazalo, da je sedanja razdelitev na šest republik dobra? Bi morda Bosanci rajši hoteli biti pod srbsko odn. hrvatsko republiko, kot pa da so v lastni - BiH - republici? In kaj veste o Makedoncih?

ODGOVOR: Na prednje vprašanje uredništvo KT ne more odgovoriti z enotnim odgovorom zaslišanih, niti ne večine njih, ker so mnenja preveč deljena. Zato uredništvo prepusča besedo zaslišancem samim.

"Praksa je deloma pokazala, da so narodnosti v raznih republikah soglasne s sedanjo razdelitvijo na šest republik. Makedonci pa so še vedno bolj Bolgari kot pa Jugoslovani."

"Smatram, da vprašanja Bosne in Hercegovine ne poznajo dobro niti Bosanci sami. To

vprašanje je lahko rešiti s plebiscitom, ki bi pa verjetno odločil v korist Hrvatov. Glede Makedoncev pa ne smemo pozabiti, da so v osvobodilni borbi sodelovali mnogi člani srednjega sloja (trgovci, obrtniki, uradniki), ki so kasneje odstopili od političnih in nacionalnih momentov. Sicer pa ima svojo veljavo tudi makedonska preteklost, ki se je izkazala v raznih manifestacijah, ki so na različne načine stremele za nacionalno neodvisnostjo. Če pa danes gledamo na makedonsko vprašanje z nacionalnega stališča, moramo priznati, da je med Makedonci močno dozorela misel, nacionalne samostalnosti (z ustvarjanjem makedonskega književnega jezika, z že objavljenimi knjigami in z že priraslo nacionalno zavestjo, posebno med mlajšim rodом). Pravtako ne smemo pozabiti, da so bili Makedonci v zadnji vojni pod bolgarsko "okupacijo", kar vsekakor negativno deluje na vsako pomisel nekega bodočega bolgarskega streljenja.

"Praksa in razpoloženje prebivalstva je dokazalo, da je sedanja razdelitev na šest republik slaba in nepotrebna in v nobenem slučaju koristna, ker s tem se je povečala birokracija v državi, ustvarjajo se lokalni patriotizmi, pomnožijo se stroški za vzdrževanje ministrstev itd. in v bistvu se pa nič ne izpremeni, ker je vse ostalo kot prej t. j. centralizirano vse v Beogradu. - Bosanci, po mojem mnenju, se zavedajo, da od svoje BiH republike nimajo nobene koristi in zato je njim vse eno, če bi v kaki bodoči Jugoslaviji prišli pod srbsko ali hrvatsko republiko združeno v Jugoslaviji. - Ideja o makedonski narodnosti je v zadnjih letih dobila širše korenine ali se kljub makedonski nacionalni politiki makedonstva še vedno prištevajo bolj k Bolgarom."

"Ideja o makedonski narodnosti se je močno razširila po vojni in se Makedonci ne prištevajo niti k Bolgarom niti k Srbom."

"Delitev države na republike je bila simpatično sprejeta s strani prebivalstva."

"Zdi se mi, da je imela ideja o makedonskem narodu tako globoke korenine, da jih danes Tito izvrstno izkorišča. V novi državi bi bila nujna široka demokracija v Makedoniji. Vse velikosrbske težnje bi bilo treba v kali zatreti. Če bi bila po prevratu pri odločitvah narodnih precej na dobrem, bi kazalo takoj načeti vprašanje egejske in pirinske Makedonije. Dejstvo je danes, da v LR Makedoniji goje makedonsko narodno kulturo, imajo svoje časopise, gledališča, univerze. Vse to je nujno treba obdržati."

Srbsko mnenje: "Narod z veseljem sprejema federativno ureditev Jugoslavije in jo, kljub temu, da pravi demokratični federalizem pobližje ne pozna, smatra za edino možno ureditev. Iz tega sledi, da je Jugoslavija možna samo kot federacija in ne kot enotna v nacionalnem pogledu." - "Tako praksa kot razpoloženje prebivalstva kaže, da sedanja razdelitev na šest federalnih republik ni dobra. Nezaslišno je obstojanje Avtonomne pokrajine Vojvodine, Avtonomne oblasti Kosova in Metohije, kakor tudi republike Črne gore, kar je vse treba priključiti Srbiji." - "Izgleda, da so Bosanci zadovoljni z ustvaritvijo posebne republike. Za to imajo tudi povoljne geografske pogoje; verski so posebno jasno poudarjeni; gospodarski pa dajejo dovolj razloga, da je ustvaritev posebne republike celo zaželjena, enako industrijski. Končno, to je tudi ideja za kompromisno rešitev razmejitve med Srbijo in Hrvatsko in sploh za rešitev tega vprašanja. - Ideja o makedonski narodnosti je prenehala biti ideja, ker je sedaj stvarnost. Makedonci imajo svoj jezik, ki je prav tako različen od srbskega kot slovenski, imajo svojo mlado kulturo in zgodovino. Če prav je to "novo-priznani narod", ni "novo-nastali" in morajo o njem voditi računa bodoči voditelji Jugoslavije (a zlasti Srbi), da ne pride do "srbsko-hrvatskega vprašanja št. 2." Naklonjenost Bolgarom, vključno obstoja, je tako majhna, da nima vpliva in jo je treba dobro ločiti od makedonstva. Naklonjenost Srbom ni treba smatrati za srbsko nacionalno čustvovanje Makedoncev, marveč za pripravljenost, da stopijo skupaj z njimi v eno državo - Jugoslavijo."

Hrvatsko mnenje: "V praksi je razpoloženje prebivalstva na Hrvatskem za preureditev federalnih enic na novi osnovi. Bosna in Bosanci morajo pripasti hrvatski edinici." - "Federacija bi bila možna in celo zaželjena, pod pogojem decentralizacije."

Makedonsko mišljenje: "Moje mišljenje je - posebno z ozirom na Makedonce -, da se mora dati mojemu narodu bodisi v bodoči Jugoslaviji ali Balkanski federaciji iste pravice tako na nacionalnem kot kulturnem področju kot vsem ostalim narodnostim v Jugoslaviji. Ta ideja ima svojo tradicionalno osnovo in zavzema vse širši razmah. Ideja o nekaki avtonomni socialistični Makedoniji, ki jo danes propagira SSSR, nima v narodu niti najmanjše opore in je že vnaprej obsojena na neuspeh. Težnja vse Makedoncev je združenje vseh treh delov Makedonije v eno celoto, ki je sedaj razdeljena med Jugoslavijo, Bolgarijo in Grčijo. Pripojitev Makedonije Bolgariji ne bi bila pravilna rešitev. Smatram pa za pravilno ustvaritev balkanske federacije na demokratični osnovi."

VPRVAŠANJE: Kakšno je razpoloženje ljudi, zlasti inteligentov, v pogledu neobходимosti (večih) političnih strank v moderni demokraciji? Kako ljudje gledajo na ev. povratak starih predvojnih političnih strank s svojimi prvaki iz emigracije? Ali se še vedno opaža nagnjenost, da bodimo Slovenci v pogledu politične orijentacije in organizacije razdeljeni na svetovno-nazorsko razdelitev? - Ta in druga vprašanja bomo obravnavali prihodnjič.